

УДК 378.147:37.018.43:005.336

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/90-2-40>**Іванна НІЛАБОВИЧ,***orcid.org/0009-0008-7232-6751**викладач кафедри полікультурної освіти та перекладу
Ужгородського національного університету
(Ужгород, Україна) okohrib@gmail.com***Неля ПІТРА,***orcid.org/0000-0002-8833-7104**викладач кафедри полікультурної освіти та перекладу
Ужгородського національного університету
(Ужгород, Україна) nelya.pitra@uzhnu.edu.ua***Алла ТИЩУК,***orcid.org/00009-0008-3042-7597**викладач кафедри полікультурної освіти та перекладу
Ужгородського національного університету
(Ужгород, Україна) alla.tyschuk@uzhnu.edu.ua*

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті досліджено особливості формування професійної компетентності студентів закладів вищої освіти в умовах змішаного навчання. Проведено теоретичний аналіз понять «професійна компетентність» та «фахова компетентність», визначено їх відмінності, структурні компоненти та взаємозв'язок. Було розглянуто та визначено особливості організації змішаного навчання, яке передбачає комплексний підхід через використання елементів дистанційного та традиційного навчання.

Під час дослідження визначено переваги змішаного навчання як для студентів так і викладачів. З'ясовано, що головною перевагою для здобувачів освіти є гнучкість графіку навчання та постійний доступ до електронних джерел інформації та бази навчальних матеріалів, які надаються викладачами.

Для викладачів перевага в тому, що створюється загальна наукова база, є можливість долучатись до великої кількості наукових конференцій, обмінюватись досвідом із колегами віддалено, але, разом із тим, організовувати та проводити практичні, фаховорієнтовані навчальні заняття в наукових лабораторіях, навчальних кабінетах або на підприємствах.

На основі опрацювання сучасних наукових джерел обґрунтовано, що формування професійної компетентності без практикоорієнтованого компонента є неможливим. Для ефективної реалізації такого підходу в умовах змішаного навчання запропоновано чотири базові моделі організації освітнього процесу під час вивчення профільних дисциплін. Запропоновані моделі дозволять майбутньому фахівцю не лише освоїти відповідний теоретичний матеріал, а й набути ряду практичних умінь та навичок. Окремим елементом, у кожній із перелічених моделей, є потреба в організації практичної діяльності на підприємстві.

Виробнича практика в реальному виробничому середовищі сприяє формуванню відповідальності, самостійності, здатності до саморозвитку й самовдосконалення. У такий спосіб забезпечується якісна підготовка фахівця, здатного до ефективного виконання професійних завдань у мінливих умовах сучасного суспільства. Набувши елементарного базового досвіду, майбутній фахівець зможе скласти гідну конкуренцію на ринку праці. В реаліях сьогодення лише такий підхід до змішаного навчання сприятиме формуванню професійної компетентності студента не залежно від фаху, який він освоює.

Ключові слова: професійна компетентність, фахова компетентність, змішане навчання, практичний досвід, навчальна модель.

Ivanna NILABOVYCH,

orcid.org/0009-0008-7232-6751

*Lecturer at the Department of Multicultural Education and Translation
Uzhhorod National University
(Uzhhorod, Ukraine) okohrib@gmail.com*

Nelya PITRA,

orcid.org/0000-0002-8833-7104

*Lecturer at the Department of Multicultural Education and Translation
Uzhhorod National University
(Uzhhorod, Ukraine) nelya.pitra@uzhnu.edu.ua*

Alla TYSCHUK,

orcid.org/00009-0008-3042-7597

*Lecturer at the Department of Multicultural Education and Translation
Uzhhorod National University
(Uzhhorod, Ukraine) alla.tyschuk@uzhnu.edu.ua*

FORMATION OF STUDENTS' PROFESSIONAL COMPETENCE IN THE PROCESS OF BLENDED LEARNING IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

The article examines the features of the formation of professional competence of students of higher education institutions in the conditions of blended learning. A theoretical analysis of the concepts of "professional competence" and "professional competence" was conducted, their differences, structural components and interrelationships were identified. The features of the organization of blended learning were considered and identified, which involves a comprehensive approach through the use of elements of distance and traditional learning.

During the study, the advantages of blended learning for both students and teachers were identified. It was found that the main advantage for students is the flexibility of the study schedule and constant access to electronic sources of information and the base of educational materials provided by teachers.

For teachers, the advantage is that a common scientific base is created, there is an opportunity to join a large number of scientific conferences, exchange experience with colleagues remotely, but, at the same time, organize and conduct practical, professionally oriented training sessions in scientific laboratories, classrooms or at enterprises.

Based on the study of modern scientific sources, it is substantiated that the formation of professional competence without a practice-oriented component is impossible. For the effective implementation of such an approach in the conditions of blended learning, four basic models of organizing the educational process during the study of specialized disciplines are proposed. The proposed models will allow the future specialist not only to master the relevant theoretical material, but also to acquire a number of practical skills and abilities. A separate element in each of the listed models is the need to organize practical activities at the enterprise.

Industrial practice in a real production environment contributes to the formation of responsibility, independence, the ability to self-development and self-improvement. In this way, high-quality training of a specialist is ensured, capable of effectively performing professional tasks in the changing conditions of modern society. Having acquired elementary basic experience, the future specialist will be able to compete adequately in the labor market. In today's realities, only such an approach to blended learning will contribute to the formation of a student's professional competence, regardless of the specialty he is mastering.

Key words: *professional competence, professional competence, blended learning, practical experience, educational model.*

Постановка проблеми. Перед сучасними українськими закладами освіти, не залежно від цифрової трансформації, процесу глобалізації, пандемії, і, навіть, війни стоїть завдання якісної підготовки майбутніх фахівців. Випускники закладу вищої освіти мають володіти набором компетентностей та професійних якостей, що дозволить їм стати гідними конкурентами на ринку праці. Зміна умов реалізації вищої освіти вимагає адаптації традиційних методів та прийомів навчання. Нові тенденції – реалізуються за новими принципами та передбачають використання нових технологій.

Поштовхом для розвитку дистанційної освіти та доволі швидкої цифровізації освіти стало введення карантинних обмежень під час пандемії COVID-19. В ході даного процесу педагоги були вимушені формувати, запроваджувати та розвивати нові дидактичні підходи, розробляти освітні стратегії, оптимізувати їх до реалій того періоду. Повернення в режим оф-лайну без використання цифрових технологій було не можливим, саме тому диджиталізація навчального процесу робить його більш доступним, та спричиняє появу нового підходу – змішаного навчання.

Змішане навчання – це спосіб організації навчальної діяльності, за якої здобувачі освіти мають можливість долучатись до навчання як під час відвідування закладу освіти, так і в віддаленому форматі – дистанційно. Перед закладами вищої освіти гостро постала проблема організації даного процесу таким чином, щоб базові компетентності здобувача освіти були сформовані на високому рівні, а рівень професійної підготовки був максимально високим.

Аналіз досліджень. Професійна підготовка здобувачів освіти, формування їх ключових компетентностей це провідна задача закладу вищої освіти. Кожна професійна галузь має свою специфіку і особливості, саме тому проблема якісної підготовки майбутніх фахівців розглядається багатьма науковцями та дослідниками.

І. Каньковський, Ю. Козловський, Л. Оршанський, Д. Чернілевський формують групу науковців, які досліджували педагогічні аспекти фахової підготовки майбутніх інженерів – технологів. Вони звертали особливу увагу на формування професійної компетентності у майбутніх фахівців, за рахунок формування практичних навичок (Каньковський, 2014).

Особливості фахової підготовки майбутніх маркетологів розглядали Р. Балущака, О. Боєнко, Г. Дутка, Л. Іваненко, І. Ромащенко, О. Слоцький, С. Адамів, М. Вачевський, В. Ворона та ін. (Скрипинець, 2025).

У дослідженнях Т. Скорик представлено особливості фахової підготовки майбутнього сучасного учителя, але без урахування вузької профільної спрямованості (Скорик, 2020). В. Адольф, С. Будак, С. Вершловський, М. Галагузова, В. Гриньова, В. Король, І. Котова, О. Кривonos, О. Лутаєнко, О. Марущак, В. Маслов, О. Мойко, Р. Овчарова, К. Савченко, Л. Соломко (Мирончук, Антонова, 2023), на відміну від Т. Скорик обговорюють особливості фахової підготовки майбутніх учителів початкових класів. А. Вагіс О. Красовська, Н. Міськова, М. Стрілецька описували показники фахової компетентності вчителів мистецтва, В. Бриліна, Л. Василенко, О. Горбенко, О. Олексюк, Г. Падалка, О. Ростовський, Л. Ставинська, Т. Ткаченко та інші відзначали професійні риси та якості майбутнього вчителя музики тощо (Вагіс, 2017).

Впровадження дистанційного і змішаного форматів навчання також не залишилось без уваги науковців, саме тому актуальності набуло і дослідження механізму формування фахових компетенцій у студентів закладів вищої освіти.

У сучасному світі освітніх технологій термін «змішане навчання» має ряд синонімів, зокрема

навчання за допомогою технологій (blended learning), навчання в змішаному режимі (mixed-model instruction), гібридне навчання (hybrid learning) тощо. Дебати, щодо значення та використання таких понять як онлайн-навчання та гібридне навчання у світі не стихає, вже, впродовж десятиліття. На думку Н. Джонсона (N. Johnson) чіткого консенсу у цьому аспекті так і не досягнуто (Johnson, 2021).

Яким чином можна оптимізувати освітній процес при підготовці майбутніх педагогів в умовах змішаного навчання досліджували О. Коротун, О. Кривonos, А. Лозинська, І. Рожина, В. Викова, Л. Білоусова, О. Гудирєв, О. Косогов, В. Кухаренко, О. Лісовська, Н. Морзе, Г. Науменко, О. Носов, С. Раков в своїх роботах механізми адаптації змішаного навчання при підготовці майбутніх учителів тощо.

Мета статті: розкрити особливості професійної підготовки майбутніх фахівців різних галузей під час здобуття освіти в закладах вищої освіти під час впровадження технології змішаного навчання.

Виклад основного матеріалу. Процес формування професійної компетентності майбутніх фахівців будь-якої галузі є довготривалим та багатокomпонентним. Він включає в себе накопичення бази теоретичних знань, формування та вдосконалення практичних навичок, набуття професійних якостей та особистісних характеристик.

Фундаментом цього процесу є постійні трансформації, зумовлені змінами в процесі організації та реалізації навчальної діяльності, змінами у вимогах, які диктує суспільство, визначаючи поняття «сучасний фахівець», та відповідністю теоретичних знань майбутнього фахівця з його вміннями (Пинзеник та ін., 2025; Скрипинець, 2025).

«Сучасний фахівець» на думку науковців, зокрема Т. Атрощенко, М. Яцури, це особа, яка має теоретичну глибоку базу знань у певній галузі, яка підкріплюється сформованими практичними навичками, що дозволяє фахівцю презентувати свою кандидатуру на ринку праці (Атрощенко, Яцура, 2022).

Визначення понять професійна та фахова компетентності мають суттєві відмінності. Визначення «професійної компетентності» не є загальноприйнятим, тому виникає потреба в узагальненні провідних думок науковців та визначенні найбільш змістовних складових даного поняття.

У Законі України «Про вищу освіту» (2014) «професійна компетентність» розглядається як здатність індивіда до соціалізації, вміння засвоювати необхідну базу теоретичних знань, які забезпечують

формування практичних навичок, нестандартного мислення та системи цінностей, які дозволяють індивіду реалізуватись в окремій професії.

У педагогічному словнику під авторством С. Гончаренка «професійна компетентність» описується як база знань, що становлять основу професійної діяльності, вміння аналізувати, прогнозувати та використовувати інформацію в професійній діяльності (Гончаренко та ін., 2000).

В. Бондаренко визначає професійну компетентність як базу знань і вмінь, які набуваються та вдосконалюються у процесі освоєння професії (Бондаренко, 2019).

Фахова компетентність, на думку Л. Волошко, відображає сутність професії. Вона зауважує, що концептуальний підхід до навчання й підготовки майбутнього фахівця є запорукою того, що молодий спеціаліст володітиме комплексом базових компетенцій, які, в свою чергу, є складовими його фахової компетентності (Волошко, 2005).

Ю. Зінковський, Г. Мірських визначають фахову компетентність як складову професійної, її основу становлять професійні вміння та навички, вузько-професійні знання. Складові фахової компетентності визначаються фахом, який освоює здобувач освіти та кваліфікацією, яку він здобуває у даному напрямі (Зінковський, Мірських, 2008).

В національному освітньому глосарії поняття фахової компетентності розглядається в двох аспектах:

- предметно-специфічному, який безпосередньо визначає специфіку освітньої програми та рівень кваліфікаційної підготовки майбутнього випускника закладу вищої освіти;

- загальному, який включає в себе розвиток базових компетенцій та набуття загальної бази теоретичних знань (Захарченко та ін., 2014).

Узагальнюючи перелічені підходи до визначення поняття «фахова компетентність» можемо розглядати її як багатогранну компетентність, основу якої становлять базові компетенції, що доповнені професійними якостями та навичками. Якісна підготовка майбутнього фахівця, відповідно до листа МОН від 31.07.2008 р. № 1/9484 «Щодо нормативно-методичного забезпечення розроблення галузевих стандартів вищої освіти» (2008), передбачає формування у нього таких компетенцій як загальнонаукова, соціальноособистісна, інструментальна та професійна.

Порівнюючи поняття фахової компетентності та професійної компетентності, можемо зробити наступний висновок:

- професійна або фахова компетентність може носити іншу назву – спеціальна компетент-

ність, яка є структурною одиницею у понятті професійної компетентності;

- поняття професійна компетентність є більш широким та включає в себе ряд базових компетентностей, в тому числі і фахову, які дозволяють індивіду досягнути високого рівня професіоналізму;

- професійна компетентність включає в себе включає: грамотність, культурну, мовну, інформаційно-цифрову, особистісно-соціальну, ціннісно-смыслову та загально-наукову компетентності.

З огляду на сказане вище, заклади вищої освіти мають спрямовувати свою роботу на формування та розвиток не лише фахової компетенції, а й базових, які закладені в її основу.

Характеризуючи особливості підготовки здобувачів освіти під час навчання у магістратурі В. Муромець акцентує увагу на тому, що навчання є тривалим і систематичним процесом, який може бути організований якісно лише із використанням новітніх технологій. Саме такий підхід дозволить готувати «сучасного випускника» закладу вищої освіти, фахівця із чітко сформованими універсальними компетентностями, які, в свою чергу, є базовими для формування фахової компетентності. Сформована універсальна база компетентностей є підґрунтям до формування професійної компетенції не залежно від того, який фах освоюється студентом (Муромець, 2016).

В працях Я. Кульбашної та О. Ткачук присвячених якісній підготовці майбутніх фахівців, зроблено акцент на тому, що лише за якісного розвитку базових компетентностей, особистості вдається досягнути високих результатів у навчанні, адаптуватись до умов сучасності, швидко пристосовуватись до змін, які постійно відбуваються у суспільстві (Кульбашна, Ткачук, 2016).

Трансформація освітнього процесу, перехід спочатку в дистанційний а потім у змішаний формат має свої особливості, але освітні цілі та завдання, які стоять перед закладами вищої освіти є незмінними не залежно від того, в якому форматі реалізується освітній процес.

Починаючи з 2019 року і до сьогоднішнього дня освітній процес в закладах вищої освіти зазнав суттєвих трансформацій. Першопричиною даних трансформацій була пандемія COVID-19. Нововведення і зміни зачепили не лише Україну, а й весь світ загалом. Перехід освітнього процесу в дистанційний формат ставить перед закладами вищої освіти нові виклики, виклики, відповідно до яких освітній процес цілковито переміщується в цифровий освітній простір. Освоєння теоретичних знань і формування базових компетентностей

в даному форматі здійснюється ефективно без жодних фундаментальних проблем, а от процес формування та вдосконалення фахової компетентності опиняється під високою загрозою. Ряд галузей, зокрема медична галузь, ветеринарна, інженерно-технологічна, хіміко-біологічна та інші опиняються в такому положенні, за якого формування практичних навичок дистанційно є просто не можливим. Саме задля вирішення даної проблеми, заклади освіти вводять формат навчання, який, на разі, широко використовується закладами освіти різного рівня – змішане навчання.

Змішане навчання – це комплексне навчання, яке включає в себе гнучкий підхід до організації освітнього процесу із можливістю відвідування навчальних занять аудиторно або віддалено за допомогою інформаційно-цифрових технологій (Пугач, 2023).

Змішане навчання у закладах вищої освіти – це спосіб організації навчального процесу із використанням двох ключових підходів, дистанційно із використанням ІКТ або під час відвідування занять в навчальних аудиторіях та аудиторно для формування бази практичних навичок та умінь, які забезпечують формування фахової компетентності майбутнього фахівця (Капустіна, 2023).

В умовах війни заклади вищої освіти вимушено організовують навчальний процес у змішаному форматі, але порівнюючи його із традиційним підходом, ряд науковців визначили його переваги. Так Асіф Іршад Хан, Нур-уль-Каюм, Т. М. Собченко та інші науковці відмітили, переваги змішаного навчання для студентів закладів вищої освіти:

- доступ до віртуальної бібліотеки та електронної бази матеріалів;
- можливість виконувати поставлені перед здобувачем освіти завдання у час, який він визначає для себе як зручний;
- у здобувача освіти формуються такі якості як самоорганізація, відповідальність, самозадоволення які стають вагомими при формуванні фахової компетенції;
- постійне вдосконалення інформаційно-цифрової компетенції через безперервну роботу з цифровими технологіями, віртуальними інформаційними джерелами тощо;
- широкий вибір форм та методів навчання, які пропонуються викладачами закладів вищої освіти;
- можливість відвідування лекцій віддалено;
- доступ до лекційних матеріалів, навіть, за відсутності на лекції;
- аналіз міжпредметних зв'язків;

– посилення мотивації самостійного навчання (Khan et al., 2014; Собченко, 2021).

Були визначені переваги змішаного навчання і для викладачів закладів вищої освіти:

- опанування навичками роботи із сучасними освітніми платформами;
- робота із хмарними технологіями, використання їх при організації навчального процесу;
- використання методів активізації пізнавальної діяльності в віддаленому форматі;
- можливість участі в освітніх форумах та конференціях віддалено, для обміну передовим досвідом та постійного саморозвитку;
- можливість організації навчального процесу із використанням технології «перевернутий клас»;
- розв'язання проблеми технічного забезпечення під час організації освітнього процесу;
- використання індивідуального підходу в організації освітнього процесу;
- можливість взаємодії із здобувачами освіти віддалено із можливістю здійснення контролюючої, навчальної, скеровуючої функції тощо (Собченко, 2021).

Впровадження технології змішаного навчання в закладах вищої освіти світу дозволило зробити величезний крок вперед, оптимізувати освітній процес та дозволив здобувачам освіти стати фахівцями в умовах, які вони обирають самі. В закладах вищої освіти України, під час війни, дана технологія дозволяє організувати освітній процес гнучко і, разом із тим, формувати професійну компетентність майбутніх фахівців.

Формування базових компетентностей та теоретичної бази знань здійснюється дистанційно, що дозволяє максимально убезпечити здобувачів освіти від ризиків, які існують в умовах сьогодення. Разом із тим, долучаючись до освітньої діяльності в режимі офлайну, під час виконання практичних завдань, лабораторних практикумів та лабораторних досліджень, студент набуває фахових знань та практичних умінь.

Використовуючи технологію змішаного навчання, доцільним буде формування моделі, яка може бути базовою при формуванні фахової компетенції майбутнього випускника закладу вищої освіти не залежно від того, який фах він освоює.

Під час аналізу наукової літератури, закономірно вдається відстежити чотири основних моделі організації змішаного навчання:

- модель «ротація станцій» – організація навчальної діяльності в груповому форматі, коли одна група студентів займається одним видом діяльності, імовірно дистанційно, а інша – перебу-

ває в навчальній аудиторії, та набуває практичних знань та умінь. Дана модель дозволяє викладачу одночасно контролювати роботу кількох груп, адже груп, як правило, формується більше ніж 2, а види роботи, які здійснюються студентами, суттєво відрізняються;

– ротація лабораторій – модель за якої навчальна група об'єднується у дві підгрупи, одна з яких працює у віртуальній лабораторії а інша – в навчальній аудиторії, під керівництвом наукового керівника;

– перевернутий клас – найпростіша та найпопулярніша модель організації змішаного навчання, яка об'єднує обидва формати. Здобувачі освіти за цією технологією, освоюють теоретичний матеріал самостійно і віддалено, наприклад, за рахунок перегляду відеоматеріалів, електронних посібників, відео лекцій тощо, в аудиторії – здійснюється закріплення теоретичної бази знань та формування практичних навичок;

– гнучка модель (індивідуальна ротація) – ґрунтується на тому, що кожен студент в межах навчальної аудиторії має свою локацію, але разом із тим є окремо організовані зони для роботи в малих групах, для участі в дискусіях та експериментальних дослідженнях (Єршова та ін., 2023; Мирончук, Антонова, 2023; Сікора, 2023).

Розглянемо як чином доцільне використання даних моделей для формування професійної компетентності здобувачів освіти під час змішаного навчання:

– модель «ротація станцій» – доцільне використання при освоєнні здобувачем освіти фахових дисциплін, що дозволяє вдосконалювати навички аналізу, синтезу, роботи з літературою, поглиблювати теоретичні знання та, під час роботи в навчальній лабораторії, або під час виробничої практики на підприємстві, яке може бути визначене як окрема навчальна локація, сприяє формуванню професійних якостей та практичних фахових навичок.

– модель «ротація лабораторій» – це модель, яка спрямована саме на формування та вдосконалення професійної компетентності через прак-

тичну діяльність в лабораторіях або промислових локаціях під керівництвом викладача або наставника, що дозволяє здобувачу освіти набувати професійних якостей, знань та умінь;

– модель «перевернутий клас» – це модель, яка, більшою мірою, спрямована на освоєння загальних дисциплін та формування загальних компетенцій, хоча за відсутності інших можливостей, вона може бути використана для формування професійних знань та умінь, але на мінімальному рівні, адже долучення до промислової фахової зони вона не передбачає.

– гнучка модель – це модель, яку доцільно використовувати при формуванні професійної компетентності майбутнього фахівця, адже вона дозволяє йому набуті індивідуальних професійних якостей під час виконання індивідуальних робіт як творчого так і практичного характеру, як в навчальній лабораторії так і на підприємстві за рахунок індивідуального, а не групового супроводу з боку наставника та викладача.

Кожна із запропонованих моделей є ефективною, але найбільш високими результатами є гнучка модель.

Висновок. Процес формування професійної компетентності студентів у закладах вищої освіти в умовах змішаного навчання має бути організований на основі однієї з ефективних моделей організації освітнього процесу. Запропоновані нами моделі дають змогу забезпечити якісне та результативне формування професійних якостей, умінь і навичок, які становлять основу професійної компетентності майбутнього фахівця.

Застосування практикоорієнтованого підходу в навчальному процесі є обов'язковою умовою для досягнення поставленої мети. Без інтеграції практичного компонента формування професійної компетентності є неможливим. У цьому контексті дистанційне навчання не може повною мірою забезпечити належний рівень фахової підготовки студентів, оскільки обмежує можливості практичного опрацювання використання теоретичних знань та формування практичних умінь.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Johnson N. Evolving definitions in digital learning: A national framework for categorizing commonly used terms. *Canadian Digital Learning Research Association*. 2021. URL: <https://eduk.info/xmlui/handle/11515/38618>.
2. Khan A. I., Noor-ul-Qayyum, Shaik M. S., Ali A. M., Bebi C. V. Study of blended learning process in education context. *I. J. Modern Education and Computer Science*. 2012. Vol. 4. No 9. P. 23–29. DOI: <https://doi.org/10.5815/ijmecs.2012.09>.
3. Baric A. Формування фахової компетентності студента як синергетичний процес. *Ukrainian Journal of Educational Studies and Information Technology*. 2017. Т. 5. № 2. С. 5–8. DOI: <https://doi.org/10.32919/10.32919/uesit.2017.02.5-8>.
4. Атрощенко Т., Яцура М. Наукові проєкції феномену «професійна культура». *Молодь і ринок*. 2022. № 7–8(205–206). С. 72–76. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2022.267313>.
5. Бондаренко Н. В. Мейнстрім освітнього прогресу в Україні – компетентність креативність. *Science progress in European countries: new concepts and modern solutions: Papers of the 9th International Scientific Conference*. Stuttgart, 6 September 2019. ORT Publishing. Stuttgart, 2019. С. 91–102. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/716981/>.

6. Волошко Л. Б. Професійна компетентність студентів як предмет психолого-педагогічного аналізу. *Наука і сучасність: зб. наук. пр. Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова*. 2005. Т. 48. С. 22–32.
7. Зінковський Ю., Мірських Г. Компетентісний підхід під час підготовки фахівців у вищих технічних навчальних закладах. *Вища освіта України*. 2008. № 31. С. 14–21
8. Змішане навчання майбутніх кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти у воєнний та повоєнний час: метод. посіб. / упоряд. О. Л. Єршова, А. Б. Зуєва, В. А. Кручек, Л. А. Майборода, О. П. Радкевич, О. О. Субіна. Київ: Ін-т проф. освіти НАПН України, 2023. 186 с.
9. Каньковський І. Є. Система професійної підготовки інженерів-педагогів автотранспортного профілю. Хмельницький: Цюпак А. А., 2014
10. Капустіна О. І. Теоретичні аспекти розвитку фахової компетентності магістрів – олігофренопедагогів в системі професійної підготовки. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2023. Т. 81. С. 22–29. DOI: <https://doi.org/10.32820/2074-8922-2023-81-22-29>.
11. Кульбашна Я., Ткачук О. Формування загальних компетентностей майбутніх лікарів. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2016. № 4(55). С. 113–118. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pptp_2016_4_24.
12. Мирончук Н. М., Антонова О. Є. Формування комунікативної компетентності майбутнього вчителя в умовах змішаної форми навчання. *Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»*. 2023. № 1(19). С. 267–277. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-1\(19\)-267-277](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-1(19)-267-277).
13. Муромець В. Г. Розвиток загальних компетентностей студентів магістратури як об'єкт наукових досліджень. *Освітологічний дискурс*. 2016. № 1(13). С. 121–130. DOI: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2016.1.12130>.
14. Національний освітній глосарій: вища освіта: [довід. вид.] / авт.-уклад. В. М. Захарченко, С. А. Калашнікова, В. І. Луговий, А. В. Ставицький, Ю. М. Рашкевич, Ж. В. Таланова; за ред. В. Г. Кременя. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014. 100 с.
15. Пинзеник О., Скрипинець В., Чепелюк, Б. Формування професійних компетентностей майбутніх фахівців з маркетингу. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2025. № (219). С. 224–229. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2025-1-219-224-229>.
16. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 08.01.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 17.07.2025)
17. Професійна освіта: словник: навч. посіб. / уклад. С. У. Гончаренко та ін.; за ред. Н. Г. Ничкало. Київ, 2000. 78 с.
18. Пугач В. М. Особливості застосування змішаного навчання в закладах вищої освіти. *Наукові записки. Серія: педагогічні науки*. 2023. № 211. С. 307–314. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2023-1-211-307-314>.
19. Сікора Я. Б. Структурні компоненти фахової компетентності майбутніх фахівців з інформаційних технологій. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2023. № 210. С. 160–165. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2023-1-210-160-165>
20. Скорик Т. Особливості формування професійної компетентності сучасного вчителя. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки*. 2020. № 2(43). С. 98–105. URL: <http://erpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/7860>.
21. Скрипинець В. В. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців з маркетингу у процесі фахової підготовки як наукова проблема. *Наука і техніка сьогодні*. 2025. № 6(47). С. 733–744. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2025-6\(47\)-733-744](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2025-6(47)-733-744).
22. Собченко Т. М. Формування професійної компетентності майбутніх учителів в умовах змішаного навчання. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Т. 5. № 35. С. 282–287. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/35-5-42>.
23. Щодо нормативно-методичного забезпечення розроблення галузевих стандартів вищої освіти: лист МОН від 31.07.2008 р. № 1/9484. URL: <http://elib.crimea.edu/zakon/list484.pdf> (дата звернення: 17.07.2025)

REFERENCES

1. Johnson N. (2021) Evolving definitions in digital learning: A national framework for categorizing commonly used terms. *Canadian Digital Learning Research Association*. URL: <https://eduq.info/xmlui/handle/11515/38618>.
2. Khan A. I., Noor-ul-Qayyum, Shaik M. S., Ali A. M., Bebi C. V. Study of blended learning process in education context. *I. J. Modern Education and Computer Science*. 2012. 4(9). 23-29. DOI: <https://doi.org/10.5815/ijmecs.2012.09>.
3. Vahis A. (2017) Formuvannia fakhovoi kompetentnosti studenta yak synerhetychnyi protses. [Formation of professional competence of the student as a synergistic process] *Ukrainian Journal of Educational Studies and Information Technology*. 5(2). 5-8. DOI: <https://doi.org/10.32919/10.32919/uesit.2017.02.5-8>. [in Ukrainian]
4. Atroshchenko T., Yatsura M. (2022) Naukovi proiektii fenomenu «profesiina kultura». [Scientific projections of the phenomenon of «professional culture»] *Molod i rynek*. (7-8(205-206)), 72-76. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2022.267313>. [in Ukrainian]
5. Bondarenko N. (2019) Meinstrim osvitnoho prohresu v Ukraini – kompetentnist kreatyvnist. [The mainstream of educational progress in Ukraine is competence and creativity] *Science progress in European countries: new concepts and modern solutions: Papers of the 9th International Scientific Conference*. Stuttgart, 6 September 2019. ORT Publishing. Stuttgart, 91-102. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/716981/>. [in Ukrainian]
6. Voloshko L. B. (2005) Profesiina kompetentnist studentiv yak predmet psykholoho-pedahohichnoho analizu. [Professional competence of students as a subject of psychological and pedagogical analysis] *Nauka i suchasnist: zb. nauk. pr.* 48. 22-32. [in Ukrainian].

7. Zinkovskiy Yu., Mirskykh H. (2008) Kompetentisnyi pidkhid pid chas pidhotovky fakhivtsiv u vyshchyykh tekhnichnykh navchalnykh zakladykh. [Competency-based approach in the training of specialists in higher technical educational institutions] *Vyshcha osvita Ukrainy*. 31. 14-21. [in Ukrainian]
8. Yershova O., Zuieva A., Kruchek V., Subina O. (2023) Zmishane navchannia maibutnikh kvalifikovanykh robitnykiv u zakladykh profesiinoi (profesiino-tekhnichnoi) osvity u voiennyi ta povoiennyi chas: metodychnyi posibnyk [Blended training of future skilled workers in vocational (vocational and technical) education institutions in wartime and post-war times: a methodological manual]. Kyiv: In-t prof. osvity NAPN Ukrainy. 186. [in Ukrainian]
9. Kankovskiy I. (2014) Systema profesiinoi pidhotovky inzheneriv-pedahohiv avtotransportnoho profilu. [System of professional training of engineering teachers in the automotive sector]. Khmelnytskyi: Tsiupak A. A. [in Ukrainian]
10. Kapustina O. (2023) Teoretychni aspekty rozvytku fakhovoi kompetentnosti mahistriv – olihofrenopedahohiv v systemi profesiinoi pidhotovky. [Theoretical aspects of professional competence development of masters-oligophrenoeducators in the system of professional training] *Problemy inzhenerno-pedahohichnoi osvity*. 81. 22-29. DOI: <https://doi.org/10.32820/2074-8922-2023-81-22-29>. [in Ukrainian]
11. Kulbashna Ya., Tkachuk O. (2016) Formuvannia zahalnykh kompetentnosti maibutnikh likariv. [The development of general competencies of future physicians] *Pedahohichni protsesy: teoriia i praktyka*. (4(55)). 113-118. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pptp_2016_4_24. [in Ukrainian]
12. Myronchuk N., Antonova O. (2023) Formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia v umovakh zmishanoi formy navchannia. [Formation of the future teachers' communicative competence in the conditions of an education's mixed form] *Perspektyvy ta innovatsii nauky. Seriya «Pedahohika», Seriya «Psykholohiya», Seriya «Medytsyna»*. (1(19)). 267-277. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-1\(19\)-267-277](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-1(19)-267-277). [in Ukrainian]
13. Muromets V. (2016) Rozvytok zahalnykh kompetentnosti studentiv mahistratury yak ob'ekt naukovykh doslidzhen. [Development of general competence master students as an object of scientific research] *Osvitolohichni dyskurs*. (1(13)). 121-130. DOI: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2016.1.12130>. [in Ukrainian]
14. Zakharchenko V. M., Kalashnikova S. A., Luhovyi V. I., Stavytskyi A. V., Rashkevych Yu. M., Talanova Zh. V. (2014) Natsionalnyi osvittii hlosarii: vyshcha osvita: dovid. vyd. [National educational glossary: higher education: reference edition]. Za red. V. H. Kremenii. 2-he vyd., pererob. i dop. Kyiv: TOV "Vydavnychiy dim "Pleiady". [in Ukrainian].
15. Pynzenyk O., Skrypynets V., Chepeliuk, B. (2025) Formuvannia profesiinykh kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv z marketynhu. [Formation of professional competencies of future marketing specialists] *Naukovi zapysky. Seriya: Pedahohichni nauky*. (219). 224-229. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2025-1-219-224-229>. [in Ukrainian]
16. Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» vid 01.07.2014. № 1556-VII. Data onovlennia: 08.01.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [in Ukrainian]
17. Honcharenko N. (2000). Profesiina osvita: slovnyk: navchalnyi posibnyk. [Vocational education: dictionary: study guide] Kyiv. [in Ukrainian]
18. Puhach V. (2023) Osoblyvosti zastosuvannia zmishanoho navchannia v zakladykh vyshchoi osvity. [Features of application of blended learning in institutions of higher education] *Naukovi zapysky. Seriya: Pedahohichni nauky*. 211. 307-314 DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2023-1-211-307-314> [in Ukrainian]
19. Sikora Ya. (2023) Strukturni komponenty fakhovoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv z informatsiinykh tekhnolohii. [Structural components of professional competence of future information technology specialists] *Naukovi zapysky. Seriya: Pedahohichni nauky*. 210. 160-165. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2023-1-210-160-165> [in Ukrainian]
20. Skoryk T. (2020) Osoblyvosti formuvannia profesiinoi kompetentnosti suchasnogo vchytelia. [Peculiarities of a modern teacher's professional competence formation] *Visnyk Hlukhivskoho Natsionalnoho Pedahohichnoho Universytetu imeni Oleksandra Dovzhenka. Pedahohichni Nauky*. 2(43). 98-105. URL: <http://erpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/7860>. [in Ukrainian]
21. Skrypynets V. (2025) Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv z marketynhu u protsesi fakhovoi pidhotovky yak naukova problema. [Formation of professional competence of future marketing specialists in the process of professional training as a scientific problem] *Nauka i tekhnika sohodni*. (6(47)). 733-744. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2025-6\(47\)-733-744](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2025-6(47)-733-744). [in Ukrainian]
22. Sobchenko T. (2021) Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv v umovakh zmishanoho navchannia. [Formation of professional competence of future teachers in the conditions of blended learning] *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*. 5(35). 282-287. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/35-5-42> [in Ukrainian]
23. Shchodo normatyvno-metodychnoho zabezpechennia rozroblennia haluzevykh standartiv vyshchoi osvity: Lyst MON vid 31.07.2008. № 1/9484 URL: <http://elib.crimea.edu/zakon/list484.pdf> [in Ukrainian]

Дата першого надходження рукопису до видання: 22.08.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 26.09.2025

Дата публікації: 23.10.2025